

Collegevoorstel

Onderwerp:

voorstel betreffende laaggeletterdheid

Gevraagde beslissing:

1. In te stemmen met bijgevoegd plan van aanpak van laaggeletterdheid.
2. Deze aanpak ter kennisname aan de raad aan te bieden (via Rubriek B).

Raad

- ☒ Ter kennisname naar de raad
Nummer beleidsproduct:
☐ Op overzicht Bestaand beleid (website)

Datum 7 februari 2018

Steller: J.M. Kervel

Afd: SOC-BELEID

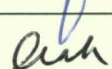
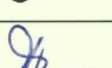
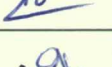
Aantal bijlagen 3

Afd.hoofd:

Portefeuillehouder

Openbaarheid

Besluit (voorblad) openbaar: ☒ Ja ☐ Nee, zie beslispoint :
Groentje openbaar: ☒ Ja ☐ Nee, zie beslispoint :
Bijlagen openbaar: ☒ Ja ☐ Nee, vermelden op bijlage

	Akkoord	Bespreken	Aantekeningen
Secretaris			
Burgemeester			
Wethouder A. de Kruijf			
Wethouder P.J.T. van Daalen			
Wethouder G.J. van den Hengel			
Wethouder D. J. Dorrestijn-Taal			

Beslissing burgemeester en wethouders :

19 FEB. 2018

Nummer op besluitenlijst:

7112

Conform advies

1. Inleiding

In 2017 is in samenwerking met diverse organisaties een visie op de aanpak van laaggeletterdheid opgesteld. Deze visie bestaat uit een aantal bouwstenen: samenwerking, toegankelijkheid, communicatie, voorzieningen en kennis. Deze bouwstenen worden door de ketenpartners gezien als voorwaarden om laaggeletterdheid succesvol aan te kunnen pakken. In de opgestelde visie zijn verschillende doelstellingen uitgesproken. Hier zijn nog geen concrete acties, prioritering van doelgroepen en taakverdelingen aan verbonden. Wel zijn voorwaarden genoemd die worden gezien als noodzakelijk om de uitgesproken doelstellingen te behalen. Om concrete acties te verbinden aan de opgestelde visie is een kwartiermaker aangesteld. Deze kwartiermaker is in gesprek gegaan met relevante lokale partners en heeft hen bevraagd op partnerschap inbreng. In het bijgevoegde plan van aanpak worden de bevindingen van de kwartiermaker beschreven en diverse acties benoemd.

2. Financiën

In bijlage 2. 'Overzicht taalaanbod en andere basisvaardigheden gemeente Barneveld' wordt een actueel overzicht gegeven van activiteiten op het gebied van basisvaardigheden. Deze activiteiten worden uit diverse budgetten gefinancierd. Daarnaast is voor de periode 2018 tot en met 2021 een structurele beleidstoevoeging opgenomen van € 50.000,- per jaar. Voor 2018 is incidenteel € 50.000,- extra beschikbaar gesteld.

De in het plan van aanpak genoemde acties passen binnen de beschikbare financiële middelen.

In bijlage 3. 'Begroting 2018', wordt een toelichting gegeven op de invulling van dit budget.

3. Uitvoering

Planning:

- De werkgroep vanuit het LEA is reeds gestart en onderzoekt hoe de aanpak van laaggeletterdheid binnen het onderwijs in de gemeente Barneveld een plek kan krijgen,
- Op korte termijn starten diverse werkgroepen die zich bezighouden met de verdere aanpak van laaggeletterdheid (werkgroep 0 – 18, taalaanbieders-overleg, stuurgroep Taalhuis),
- Voor de zomer wordt een taalhuiscoördinator geworven,
- Het streven is het Taalhuis officieel te openen tijdens de 'week van de alfabetisering' (3 tot en met 9 september 2018).

Communicatie:

- Het bereiken van de doelgroep vergt een gerichte aanpak. Bij het opzetten van een communicatiecampagne wordt de doelgroep zelf betrokken. Voor de communicatiecampagne wordt structureel budget beschikbaar gesteld.

Evaluatie/controler

- Belangrijk is dat de behoefte van de doelgroep voorop staat bij de aanpak van laaggeletterdheid – het beschikbare aanbod is hierbij niet leidend. Dit vergt het voortdurend evalueren van voortgang en bijsturen waar nodig. In het plan van aanpak wordt gesproken over het inzetten van taalambassadeurs. Zij spelen een belangrijke rol bij de evaluatie.

4. Bijlagen

1. Plan van aanpak van laaggeletterdheid in gemeente Barneveld
2. Overzicht taalaanbod en andere basisvaardigheden gemeente Barneveld
3. Begroting 2018

Plan van aanpak van laaggeletterdheid in gemeente Barneveld

Inleiding

In de gemeente Barneveld is 11% van de inwoners laaggeletterd. Dit komt overeen met het landelijk gemiddelde. Dit betekent dat 1 op de 9 Barnevelders moeite heeft met lezen of schrijven. Het beheersen van de Nederlandse taal is van groot belang om volwaardig deel te kunnen nemen aan de samenleving. Daarnaast kan laaggeletterdheid zorgen voor problemen binnen het gezin of op het werk. Ook kan dit een slechtere kennis over de gezondheid in de hand werken. Naast voldoende kennis van taal in woord en geschrift doet de hedendaagse samenleving in toenemende mate een beroep op digitale vaardigheden van inwoners. Het terugdringen van laaggeletterdheid richt zich daarom niet enkel op het vergroten van het taalniveau, maar omvat ook andere basisvaardigheden als rekenen en digitale vaardigheden.

Visie

In de gemeente zijn diverse organisaties betrokken bij taalniveauperhoging en andere basisvaardigheden. Daarnaast zijn er verschillende organisaties die bij het signaleren van laaggeletterdheid een rol kunnen spelen. In 2017 is daarom in samenwerking met diverse organisaties een visie op de aanpak van laaggeletterdheid opgesteld. Deze visie bestaat uit een aantal bouwstenen¹. Deze worden door de ketenpartners gezien als voorwaarden om laaggeletterdheid succesvol aan te kunnen pakken.

In de opgestelde visie zijn verschillende doelstellingen uitgesproken. Hier zijn nog geen concrete acties, prioritering van doelgroepen en taakverdelingen aan verbonden. Wel zijn voorwaarden genoemd die worden gezien als noodzakelijk om de uitgesproken doelstellingen te behalen. Om concrete acties te verbinden aan de opgestelde visie is een kwartiermaker aangesteld. Deze kwartiermaker is in gesprek gegaan met relevante lokale partners en heeft hen bevraagd op partnerschap inbreng. In dit plan van aanpak worden de bevindingen van de kwartiermaker beschreven.

Aanbod

In de gemeente Barneveld is er sprake van een breed aanbod op het gebied van basisvaardigheden. Hiervan is eerder een overzicht gedeeld met de gemeenteraad². In de bijlagen staat een recent overzicht van het huidige aanbod in de gemeente. Het opgenomen aanbod en de genoemde organisaties kunnen wijzigen, aangezien het aanbod aan dient te sluiten op de behoefte.

In het overzicht is zowel formeel als non-formeel³ onderwijs opgenomen. Daarnaast wordt in het overzicht en onderstaand plan van aanpak gesproken over 'NT1' en 'NT2'. Bij NT1 wordt de doelgroep cursisten bedoeld waarvan Nederlands de moedertaal is. De benaming NT2 doelt op de doelgroep cursisten waarvan Nederlands als tweede taal wordt gezien.

¹ De bouwstenen zijn: Samenwerking, Toegankelijkheid, Communicatie, Voorzieningen en Kennis.

² Voorstel betreffende memo overzicht taalaanbod gemeente Barneveld met nummer: 1022048

³ Formeel onderwijs wordt aangeboden door reguliere onderwijsinstellingen en afgesloten met een diploma. Non-formeel onderwijs is een vorm van leren in een niet-schoolse setting. Bij non-formele educatie staan vooral vorming en ontwikkeling centraal en wordt vaak gewerkt met getrainde vrijwilligers.

Aan de hand van de eerder afgesproken bouwstenen worden de bevindingen en adviezen van de kwartiermaker besproken.

Samenwerking

“Samen staan we sterker.”

In de opgestelde visie op de aanpak van laaggeletterdheid komt als eerste de bouwsteen *samenwerking* naar voren. Het versterken van samenwerkingsverbanden leidt tot een betere afstemming van vraag en aanbod. Hierbij kan iedere betrokken partner zich focussen op het eigen specialisme en wordt dubbel werk voorkomen.

Voor dit plan van aanpak is gesproken met partijen die actief zijn of willen zijn in de aanpak van laaggeletterdheid. Denk hierbij aan de Bibliotheek Barneveld en Welzijn Barneveld, diverse taalaanbieders en organisaties die contact hebben met de doelgroep (o.a. Centrum voor Jeugd en Gezin, Diaconaal Netwerk en Sociaal Juridisch Steunpunt).

Vanuit het onderwijs (LEA⁴) is een werkgroep laaggeletterdheid gestart die onderzoekt hoe vanuit de doorlopende leerlijn (2,5 tot 18 jaar) kan worden bijdragen aan het voorkomen van laaggeletterdheid onder kinderen. Dit kan onder andere door in te spelen op ouderbetrokkenheid. Wanneer ouders betrokken zijn bij de ontwikkeling van hun kinderen draagt dat bij aan het zelfvertrouwen en de motivatie van de kinderen. Ook biedt dit scholen de mogelijkheid om ouders te vinden die zelf moeite hebben met basisvaardigheden als lezen en schrijven.

Acties:

1) Aanstellen coördinator

Diverse lokale partners willen een rol spelen bij het vinden van en waar mogelijk het zelf opleiden van laaggeletterden. Daarvoor is iemand nodig die het overzicht houdt en ontwikkelingen en knelpunten signaleert en agendeert. Voor het verbinden van de betrokken partijen is een coördinator nodig die:

- vanuit de behoefte van de deelnemer het formele met het non-formele met elkaar verbindt;
- zorgt voor de werving en selectie van vrijwilligers, de matches maakt tussen vrijwilliger en deelnemer en aanspreekpunt voor vrijwilligers op organisatorisch gebied is;
- afspraken maakt met betrokken organisaties omtrent het vinden of opleiden van de doelgroep.

⁴ De Lokale Educatieve Agenda (LEA) is een instrument om met de gemeente, schoolbesturen en overige partners tot gezamenlijke afspraken te komen over het lokaal onderwijsbeleid. Het gaat om voorschoolse en vroegschoolse educatie (VVE), primair onderwijs en voortgezet onderwijs.

Hiervoor is ten minste 20 uur per week nodig⁵. De coördinator komt in dienst bij Bibliotheek Barneveld. De bibliotheek heeft ruime ervaring, kennis van de doelgroep en mogelijkheden in de aanpak van laaggeletterdheid. Het is de missie van de bibliotheek om alle inwoners van Barneveld, in de leeftijd van 0 tot 100 jaar, in hun ontwikkeling te stimuleren, ondersteunen en faciliteren. De bibliotheek werkt met de programmalijnen 'Jeugd en Onderwijs', 'Participatie en Zelfredzaamheid' en 'Een leven lang leren' samen met andere (maatschappelijke) organisaties. Ook onder de lokale partners is er sterk draagvlak om de coördinatie onder te brengen bij Bibliotheek Barneveld.

2) Aanstellen taalprofessional

Naast de coördinator is een taalprofessional nodig die:

- vrijwilligers⁶ ondersteunt bij het lesgeven aan laaggeletterden NT1 en NT2⁷;
- kennis heeft van didactiek, onderwijsleermiddelen en taalassessments;
- adviseert in het bepalen van het taalniveau en het opstellen van leerroutes.

Voor constante afstemming en een geborgde gezamenlijke aanpak van laaggeletterdheid worden diverse overlegstructuren opgezet:

3) Taalaanbiedersoverleg

In de gemeente Barneveld is al een aantal partijen actief op het gebied van taalniveauperbetering. Op initiatief van de kwartiermaker start een taalaanbiedersoverleg met formele en non-formele aanbieders op het gebied van volwasseneneducatie. Doel hiervan is het inzichtelijk maken van het totaalaanbod omtrent basisvaardigheden. Ook vindt hier afstemming plaats, worden trends en nieuwe behoeftes besproken en overlap voorkomen.

4) Werkgroep 0 tot 18

Veel kinderen verlaten het basis- of voortgezet onderwijs met een te laag taalniveau om optimaal in de maatschappij en op de arbeidsmarkt te kunnen functioneren. Naast het aanpakken van laaggeletterdheid (curatief) wil de gemeente Barneveld voorkomen dat kinderen met taalachterstand de laaggeletterden van de toekomst worden.

Er start een werkgroep met organisaties die werken met de doelgroep van 0 tot 18 jaar (o.a. CJG, JGZ, onderwijs). De werkgroep onderzoekt hoe samenwerkingsprojecten gericht op leesbevordering onder kinderen (bijvoorbeeld Boekstart en de Bibliotheek op School) beter op elkaar kunnen aansluiten.

5) Bondgenootschap

Het is van belang de gezamenlijke verantwoordelijkheden en doelstellingen vast te leggen. Hiervoor wordt met betrokken partners een bondgenootschap opgericht. In een convenant wordt vastgelegd hoe elke partner bijdraagt aan de gezamenlijk gestelde doelen. Bijvoorbeeld het integreren van de aanpak van laaggeletterdheid in de werkprocessen van organisaties, het volgen van workshops om

⁵ De coördinatie en ondersteuning van vrijwilligers en deelnemers (inclusief spreekuren Taalhuis) kost ongeveer 12 uur per week. Het onderhouden van het lokale netwerk kost zo'n 6 uur week. En de overleggen met de diverse samenwerkingsverbanden kost gemiddeld 2 uur per week.

⁶ Vrijwilligers volgen voordat ze met deelnemers gaan werken een training waarin ze onder andere leren hoe ze deze specifieke doelgroep kunnen begeleiden.

⁷ Nederlands als moedertaal (NT1) en Nederlands als tweede taal (NT2)

laaggeletterdheid te herkennen of het creëren van eigen taalaanbod aansluitend op het werkgebied van de organisatie (bijvoorbeeld schuldhulpverlening of opvoedondersteuning).

6) Instellen stuurgroep

In een stuurgroep die bestaat uit kernpartners staan het evalueren van voortgang, de samenwerking en mogelijke aanpassingen centraal. Partners in deze stuurgroep zijn de gemeente Barneveld, Bibliotheek Barneveld, Welzijn Barneveld, een afvaardiging vanuit het LEA en vanuit de werkgroep 0-18 (om de preventieve aanpak te kunnen waarborgen), een afvaardiging vanuit de taalaanbieders. De coördinator van het Taalhuis neemt hier ook aan deel. Daarnaast kan er vanuit de Stichting Lezen & Schrijven een extern adviseur aanschuiven. Overige lokale partners worden via het bondgenootschap geïnformeerd.

Toegankelijk-
heid

"Iedereen kan meedoen."

De tweede bouwsteen uit de eerder opgestelde visie betreft *toegankelijkheid*. Iedereen moet de mogelijkheid hebben iets aan zijn basisvaardigheden te doen. In de aanpak van laaggeletterdheid mogen dan ook geen fysieke of financiële drempels zijn. Ook is behoefte aan een fysiek herkenbare plaats waar vraag en aanbod samenkomen. Vanuit deze plek worden deelnemers, vrijwilligers en professionals ondersteund en gefaciliteerd. Naast een centrale plek is er aandacht voor diverse laagdrempelige locaties binnen de diverse dorpskernen.

Acties:

1) Inrichten fysieke plek

De herkenbare, fysieke plek wordt ondergebracht bij Bibliotheek Barneveld. Hier komen alle vraag en aanbod op het gebied van basisvaardigheden samen. Ontmoeting en werken aan persoonlijke ontwikkeling staan er centraal, waarbij ook ruimte is voor zelfstudie, 1-op-1 begeleiding en groepsbijeenkomsten. De bibliotheek ontwikkelt zich reeds naar een bredere maatschappelijke functie en timmert aan de weg om leesbevordering onder kinderen te vergroten in samenhang met de aanpak van laaggeletterdheid onder volwassenen. Lokale organisaties waarderen de nieuwe ontwikkelingen en de ervaren inzet binnen Bibliotheek Barneveld.

Begin 2018 is Bibliotheek Barneveld een samenwerking met Ons Bedrijf gestart. Naast de inhuizing van een toeristisch informatiepunt met verkoop van streekproducten gaan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt onder begeleiding van medewerkers van Ons Bedrijf invulling geven aan leerwerktrajecten. Deze samenwerking biedt op termijn ook mogelijkheden om de openingstijden van de bibliotheek te verruimen.

2) Passende benaming

Deze fysieke plek heeft een passende benaming nodig. De gebruikelijke naam 'Taalhuis' dekt de lading niet volledig, omdat ook rekenen en digitale vaardigheden onder basisvaardigheden vallen. Benamingen als Leerhuis of Participatiepunt zijn toepasselijker, maar klinken formeel en zijn hiermee niet laagdrempelig. De inwoners van de gemeente Barneveld moeten zich aangesproken voelen door de naam, waarin ook trots weerklinkt omtrent de Barneveldse achtergrond⁸. De werktitel is vooralsnog 'Taalhuis'.

⁸ De stuurgroep van kernpartners kan een wedstrijd uitschrijven onder de inwoners van gemeente Barneveld, zodat de naam van en voor de inwoners is.

3) Drempels wegnemen

De doelgroep geeft aan dat er een drempel is om naar de bibliotheek of Taalhuis te gaan. Ze hebben ideeën om deze drempel te verlagen:

- De doelgroep NT2 wil graag een plek waar met andere mensen Nederlands kan worden geoefend.
- Barnevelders met Nederlands als moedertaal willen 's avonds ook terecht kunnen, omdat overdag vaak gewerkt wordt.
- Aansprekende workshops of activiteiten van andere maatschappelijke organisaties kunnen plaats vinden in het Taalhuis om vertrouwd te raken met de plek⁹.
- Deelnemers aan taallessen een gratis lidmaatschap van de bibliotheek aanbieden.

Bibliotheek Barneveld denkt na over aanpassingen van het gebouw om de toegankelijkheid en uitstraling te bevorderen. Hierbij wordt rekening gehouden met de monumentale aspecten van het pand¹⁰.

⁹ Voorbeelden zijn initiatieven als een Taalcafé, taalgroepen, spreekuren van CIG, VluchtelingenWerk Barneveld en Welzijn Barneveld of een (diaconaal) inloophuis.

¹⁰ De erkerramen kunnen ingericht worden als etalages op basis van specifieke thema's, betrokken organisatie, nieuwe activiteiten etc. Tevens zijn er mogelijkheden om op de muren naast de hoofdingang de verschillende vormen van dienstverlening en organisaties te presenteren op informatieborden.

De derde bouwsteen die in de visie wordt omschreven betreft *communicatie*. Naast het bouwen en behouden van de infrastructuur omtrent de aanpak van laaggeletterdheid is het essentieel om de doelgroep te begrijpen en te bereiken.

Met name onder de groep met Nederlands als moedertaal heerst een taboe omtrent laaggeletterdheid. Het gebrek aan basisvaardigheden wordt onder andere veroorzaakt door onvoldoende aandacht en begeleiding op school, het opgroeien in een taalarme omgeving of algemene leer- en gedragsproblemen. Gevolgen zijn minder zelfvertrouwen, schaamte en minder zelfredzaamheid. Laaggeletterden gebruiken vaak slimme strategieën om maar niet te hoeven lezen of schrijven.

Acties:

1) Opzetten campagne

Er wordt een campagne opgezet om het taboe op laaggeletterdheid te doorbreken en aandacht te vragen voor het thema. Zowel de doelgroep en organisaties als het brede publiek worden aangesproken. De campagne moet aanspreken en verbinden¹¹. Een gezamenlijk gedragen huisstijl, die herkenbaar en aansprekend is voor alle betrokkenen draagt hier aan bij.

Het onderkennen en normaliseren van de problematiek helpt het taboe te doorbreken. Bijvoorbeeld door te vertellen dat veel mensen moeite hebben met lezen en schrijven en toe te geven dat brieven van de overheid en de Belastingdienst ingewikkeld zijn. En door aan te geven dat er mogelijkheden zijn om basisvaardigheden te verbeteren.

De doelgroep heeft een voorkeur voor simpele, aantrekkelijke flyers en posters op straat, gecombineerd met berichten in de media. Op die manier lezen en praten mensen in hun omgeving er ook over. De doelgroep geeft aan er veel baat bij gehad te hebben dat iemand uit hun omgeving hen kon wijzen op mogelijke hulp.

De toon van de boodschap dient altijd positief te zijn. 'Wilt u kunnen voorlezen aan uw kinderen?' of 'Vindt u die brieven van de Belasting ook altijd zo lastig?'. In plaats van 'Heeft u moeite met lezen en schrijven?'. Zo is de confrontatie minder direct en wordt de praktische behoefte aangesproken; dat

¹¹ Met de juiste uitleg en bijbehorende activiteiten, kan bijvoorbeeld #eitje gebruikt worden:

'Voorlezen aan je kinderen?' #eitje

'Helpen met huiswerk?' #eitje

De doelgroep wordt betrokken om de uiteindelijke boodschap (en keuze voor de hashtag) te formuleren, om te voorkomen dat mensen zich juist niet aangesproken voelen of de communicatie anders interpreteren dan beoogd.

wat iemand graag wil kunnen.

2) Inzetten taalambassadeurs

Door (taal)ambassadeurs in te zetten sluit de aanpak van laaggeletterdheid aan op de wensen, behoeften en beleving van de doelgroep. De ervaring leert dat het verhaal van een ervaringsdeskundige veel effect heeft. Communicatie-uitingen zijn sterker met de verhalen of live onderbouwing van ambassadeurs. Er wordt een klankbordgroep samengesteld met ambassadeurs vanuit verschillende achtergronden¹². Het vinden van ambassadeurs is echter een uitdaging, met name onder de doelgroep met Nederlands als moedertaal. De coördinator speelt hier in samenspraak met taalaanbieders en partners een verbindende rol bij.

3) Zelf helder communiceren

Van betrokken organisaties en de gemeente Barneveld zelf wordt verwacht dat laagdrempelig met inwoners wordt gecommuniceerd (op zogeheten B-1 niveau). Het checken en aanpassen van schriftelijke communicatie kan een afspraak zijn in het te sluiten convenant. Binnen de gemeente is een werkgroep Eenvoudig communiceren actief die kijkt naar de leesbaarheid en moeilijkheidsgraad van brieven, folders, websites en formulieren¹³.

Er zijn tal van checklists en adviesrapporten beschikbaar om te controleren of teksten op B-1 niveau zijn geschreven. Ambassadeurs kunnen vanuit de praktijk en de doelgroep aangeven of communicatie-uitingen duidelijk zijn en het gewenste resultaat hebben.

¹² Uit de literatuurstudie van het project 'Zilveren Taalcompetenties' blijkt bijvoorbeeld dat het voor laaggeletterde ouders cruciaal is om maatwerk te bieden door samen met hen doelen te formuleren en ze mee te laten denken in het te ontwerpen taalaanbod.

¹³ Een voorbeeld is de poster die de gemeente inzet voor de minimaregelingen in gemeente Barneveld, waarin gebruik wordt gemaakt van korte zinnen, een heldere opbouw en icoontjes. En bij de vernieuwing van de website en de inrichting van de informatiezuil bij het gemeentehuis, is aan inwoners gevraagd de gebruiksvriendelijkheid te testen.

Een vierde bouwsteen heeft betrekking op **voorzieningen**. In een taalaanbiedersoverleg is aandacht voor het aansluiten van aanbod op behoeften van de doelgroep en het verbeteren van doorstroom. Belangrijk hierbij is dat het aanbod flexibel genoeg is om te voldoen aan (een veranderende) vraag.

Acties:

1) Inspelen op lokale ontmoetingsplekken

Naast het Taalhuis als centrale plek, kan ook op andere plekken aanbod ontstaan. Mensen zoeken vaak graag iets in een voor hen vertrouwde omgeving of dicht bij huis. In samenwerking met informele (buurt)netwerken en lokale ontmoetingsplekken zoals een multifunctionele accommodatie of wijkgebouw in de dorpskernen komt aanvullend aanbod tot stand. Zo sluiten nieuwe activiteiten aan op de identiteit van de dorpskernen en op de reeds aanwezige voorzieningen en activiteiten. Om overzicht te houden en waar nodig (professionele) ondersteuning en kwaliteitsbewaking te bieden is er altijd verbinding met het Taalhuis.

2) Combineren formeel en non-formeel onderwijs

Elke deelnemer heeft een andere taalvraag en leerperspectief, variërend van het puur verhogen van het taalniveau tot het kunnen invullen van een formulier. Het taalaanbod wordt daar steeds op aangepast. Het combineren van formeel en non-formeel onderwijs kan de ontwikkeling van een deelnemer versterken en versnellen. Bijvoorbeeld wanneer een deelnemer moeite heeft met bepaalde lesstof en met een vrijwilliger extra kan oefenen. Of wanneer een deelnemer door omstandigheden liever begint in een laagdrempelige, niet-schoolse setting, maar na verloop door kan stromen naar regulier onderwijs. De coördinator heeft hierin met de taalprofessional een ondersteunende en verbindende rol.

3) Aansluiten op praktische vragen

Educatie is gebaat bij aanbod dat is gericht op de concrete leerwensen en leerbehoeften van de deelnemers. Dit kan door het verbeteren van de basisvaardigheden te koppelen aan contextgerichte, thematische trajecten zoals Werk, Inkomen, Gezondheid, Gezin of Schulden. Zo worden meerdere doelen tegelijk bereikt en werken mensen voornamelijk aan hun meest urgente behoefte (het vinden van een baan, minder medicatie gebruiken, financieel zelfredzaam worden).

Mogelijkheden in gemeente Barneveld

- Voor laaggeletterden is het een extra grote uitdaging om rekeningen te begrijpen, toeslagen aan te vragen en de administratie bij te houden. Voldoende kunnen lezen, schrijven en rekenen is een randvoorwaarde om een stabiele financiële situatie te krijgen en te behouden. Organisaties die hier ondersteuning bij bieden, zoals het Sociaal Juridisch Steunpunt en Diaconaal Netwerk, kunnen verkennen of zij specifieke vragen kunnen opnemen in hun werkproces om laaggeletterdheid te herkennen.
- Er zijn in gemeente Barneveld reeds taalaanbieders actief om laaggeletterdheid op de werkvloer aan te pakken in samenwerking met bedrijven.
- Omtrent gezin en opvoedondersteuning kan bij bestaande activiteiten worden aangesloten, zoals de ouderochtend in de Valkhof of het mamacafé in de Bloemenbuurt. Maar ook projecten als de VoorleesExpress waar vrijwilligers al bij de gezinnen thuis komen bieden kansen.

4) Aanbod creëren bij partners

De thematische en praktische benadering biedt ook mogelijkheden om in samenwerking met en bij lokale partners aanbod te creëren. Het kan voor deelnemers drempelverlagend werken om juist op een andere plek dan via het Taalhuis aan hun problemen en vaardigheden te werken.

Voorbeelden in gemeente Barneveld

- Door het Diaconaal Netwerk wordt geïnventariseerd of er kerken zijn die vrijwilligers willen laten opleiden voor de begeleiding van hun mede-gemeenteleden. Ook wordt verkend of ze vrijwilligers thuisadministratie kunnen trainen op een programma dat gericht is op het verbeteren van de financiële zelfredzaamheid in combinatie met beter leren lezen, schrijven en rekenen.
- Het CJG kijkt naar de mogelijkheid om specifieke vragen omtrent laaggeletterdheid op te nemen in de vragenlijst die met ouders wordt doorgenomen tijdens het huisbezoek na de geboorte van een kind. De uitkomsten worden dan standaard bij een volgend bezoek aan het consultatiebureau aan de orde gesteld. De coördinator gaat nader verkennen of het CJG zelf aan ouders een traject omtrent opvoedondersteuning kan aanbieden gecombineerd met beter leren lezen en schrijven.
- De Eben Haëzerschool heeft met het CJG een taal- en opvoedingsondersteunend programma op maat ontwikkeld voor kinderen van laag opgeleide ouders, met name voor moeders. Opstapje is gericht op gezinnen met een kind in de leeftijd van twee tot vier jaar, in aanloop naar de basisschool.
- De werkgroep laaggeletterdheid vanuit het LEA maakt inzichtelijk wat er aan aanbod is om het leesplezier onder kinderen te bevorderen, waarbij ze de link wordt gelegd om via ouderbetrokkenheid ouders met een laag taalniveau te bereiken.

De laatste bouwsteen omvat *kennis*. Het bereiken van laaggeletterden is een uitdaging, met name onder mensen met Nederlands als moedertaal. Daarom is het belangrijk dat kennis op dit gebied onder coördinatoren, organisaties, docenten en vrijwilligers wordt vergroot en behouden. Er zijn verschillende organisaties die hieraan kunnen bijdragen met trainingen, materialen en advies.

Acties:

1) Vaardigheid trainen

Om vanuit de eigen organisatie bij te dragen aan de aanpak van laaggeletterdheid volgt elke betrokken organisatie een workshop om laaggeletterdheid te herkennen. De coördinator bespreekt vooraf de mogelijkheden voor het opnemen van een zogenoemd screeningsinstrument¹⁴ in de werkprocessen en de vormgeving van de doorverwijzing.

Omdat er binnen organisaties vaak sprake is van handelingsverlegenheid om het gesprek aan te gaan met een laaggeletterde is het essentieel dat er binnen de organisatie bewustwording en draagvlak is van directie tot werkvloer. Organisaties kunnen getraind worden op gespreksvoering met de doelgroep. Door ambassadeurs in te zetten ontstaat meer inzicht in datgene waar de doelgroep in de praktijk tegenaan loopt, hoe dit nu wordt gemaskeerd en wat de doelgroep op dit vlak graag wil.

2) Borgen aanpak laaggeletterdheid

In het te sluiten covenant moet aandacht zijn voor het integreren van de aanpak van laaggeletterdheid in de werkprocessen van lokale organisaties. Per organisatie is een contactpersoon verantwoordelijk voor het thema laaggeletterdheid, waarmee de coördinator regelmatig kan afstemmen. Tevens worden afspraken gemaakt over de terugkoppeling naar aanleiding van een doorverwijzing. Hierdoor weet de verwijzer of iemand daadwerkelijk aan de slag gaat om zijn basisvaardigheden te verbeteren.

3) Aansluiten bij bestaand kennisaanbod

Er zijn diverse programma's en materialen beschikbaar die zich richten op het verbeteren van basisvaardigheden. Binnen het taalaanbiedersoverleg wordt besproken welke materialen en welke werkwijze het meest aansluiten op de praktische vraag van deelnemers. De coördinator kan voor uiteenlopende zaken terugvallen op de expertise en trainings- en scholingsmogelijkheden van onder andere Stichting Lezen & Schrijven. In regio FoodValley sluit de coördinator aan bij het taalhuiscoördinatorenoverleg waar coördinatoren samenkomen om kennis en ervaringen uit te wisselen.

¹⁴ Een screeningsinstrument geeft een indicatie of iemand laaggeletterd is. Voorbeelden zijn een digitaal af te nemen Taalmeter of contextgerichte vragen.

Verdere planning

Dit plan van aanpak is veelomvattend en ambitieus. Maar er is in gemeente Barneveld zorgvuldig gewerkt aan het creëren van draagvlak en het inrichten van een lokale en gezamenlijke aanpak van laaggeletterdheid. Betrokken organisaties zijn verwachtingsvol en enthousiast om aan de slag te gaan. Er is vertrouwen dat met de beoogde infrastructuur en samenwerkingsverbanden fundamenteel wordt bijgedragen aan het terugdringen en voorkomen van laaggeletterdheid.

Op korte termijn starten diverse werkgroepen die verder vorm geven aan de aanpak van laaggeletterdheid (werkgroep 0 – 18, taalaanbieders-overleg, stuurgroep Taalhuis). Voor de zomer wordt een taalhuiscoördinator geworven, zodat het Taalhuis in de Week van de Alfabetisering (3 tot en met 9 september 2018) kan worden geopend. Hiermee worden de gezamenlijke visie op de aanpak van laaggeletterdheid en de hieraan verbonden acties concreet.

Overzicht taalaanbod (en andere basisvaardigheden) gemeente Barneveld

Leeftijds-categorie	Soort taalaanbod	Doelgroep	Organisatie	Inhoud
0-4 jaar	Boekstart	Baby's	Bibliotheek Barneveld	Ouders enthousiasmeren om baby's voor te lezen en daarmee de taal- en spraakontwikkeling te stimuleren.
	Boekstart Kinderopvang	0-4 jaar	Bibliotheek Barneveld	Ondersteuning peuterspeelzaal- en kinderopvangorganisaties in hun rol bij het lezen en voorlezen aan peuters. Er wordt gebruik gemaakt van materialen van de bibliotheek én van haar expertise op het gebied van lezen en voorlezen.
	Voorschoolse educatie (VVE)	2,5 -3 jaar	Aanbieders peuteropvang	Het voorkomen van onderwijsachterstanden bij jonge kinderen voorkomen en wanneer dat nodig is te bestrijden.

Leeftijds- categorie	Soort taalaanbod	Doelgroep	Organisatie	Inhoud
4- 18 jaar	Bibliotheek op school	4 – 18 jaar	Bibliotheek Barneveld	Duurzame samenwerking voor leesbevordering tussen bibliotheek, basisscholen en voortgezet onderwijs.
	Taalklas	4-12 jaar	Basisscholen	het vergroten van de passieve en actieve kennis van de Nederlandse taal.
	Internationale Schakelklas (ISK)	12 – 18 jaar, kinderen en jongeren die nog maar kort in Nederland wonen en de taal nog niet machtig zijn.	Samenwerking van gemeente, onderwijsraden en verschillende schoolbesturen. Verantwoordelijkheid van het JFC.	Taalniveauverhoging voor kinderen en jongeren die kort in Nederland wonen en de Nederlandse taal nog onvoldoende beheersen om deel te kunnen nemen aan het voortgezet onderwijs. Taal is essentieel om te integreren en regulier onderwijs te kunnen volgen en vormt de basis voor een nieuwe, onafhankelijke toekomst.

Leeftijds- categorie	Soort aanbod	Doelgroep	Organisatie	Inhoud
18+	Digitale vaardigheden: Klik & Tik	Volwassenen	Bibliotheek Barneveld	Leren omgaan met de computer en internet
	Digitale vaardigheden: Digisterker	Volwassenen	Bibliotheek Barneveld	Leren werken met de digitale overheid
	Omgaan met Geld	Volwassenen	Stadsring51	Budgetteren, vergroten van inzicht in geldzaken.
	NT2 Alfabetisering	Volwassenen, analfabeten	ROC A12	Alfabetisering voor personen die niet of nauwelijks gealfabetiseerd zijn
	NT2 Inburgering	Volwassenen, inburgeraar	ROC A12	Cursus Inburgering
	NT2 Alfabetisering	Volwassenen, analfabeten	TopTaal	Alfabetisering voor personen die niet of nauwelijks gealfabetiseerd zijn
	NT2 Inburgering	Volwassenen, inburgeraar	TopTaal	Cursus Inburgering
	NT2 Alfabetisering	Volwassenen, inburgeraar	Quality Communication	Alfabetisering voor personen die niet of nauwelijks gealfabetiseerd zijn
	NT2 Inburgering	Volwassenen,	Quality	Cursus Inburgering.

		inburgeraar	Communication	
	NT1 (lezen en schrijven), NT1 (rekenen), NT2 (alfabetisering), NT2 (niveau A1 en A2), NT2 (niveau B1 en B2)	Volwassenen	TopTaal	Diverse cursussen op het gebied van basisvaardigheden (taalniveauverhoging, rekenen, alfabetisering) gericht op het vinden en behouden van werk.
	NT1 (lezen en schrijven), NT1 (rekenen), NT2 (alfabetisering), NT2 (niveau A1 en A2), NT2 (niveau B1 en B2)	Volwassenen	TopTaal	Basisvaardigheden (taalniveauverhoging, rekenen, alfabetisering) gericht op vervolgopleiding.
	NT1 (lezen en schrijven), NT1 (rekenen), NT2 (alfabetisering), NT2 (niveau A1 en A2), NT2 (niveau B1 en B2)	Volwassenen	TopTaal	Basisvaardigheden (taalniveauverhoging, rekenen, alfabetisering) gericht op sociale activering/vrijwilligerswerk.
	Taalmaatjes	Volwassenen,	VluchtelingenWerk	Vergroten van taalvaardigheid (ook ontmoeting, wegwijs worden in en contact opdoen binnen de

		statushouders		lokale samenleving).
	Taalmaatjes	Volwassenen, statushouders	Welzijn Barneveld	Vergroten van taalvaardigheid (ook ontmoeting, wegwijs worden in en contact opdoen binnen de lokale samenleving).
	DUOproject	Volwassenen, statushouders	Welzijn Barneveld	Via de contacten met de DUOvrienden verbetert de spreektaal, bouwen inburgeraars een netwerk op en leren ze de Nederlandse cultuur kennen.
	Traject taalstage	Volwassenen, statushouders	Diverse (lokale) organisaties en werkgevers	Het traject staat in het teken van het spreken van de Nederlandse taal binnen een werkomgeving.
	Traject taal en werk	Volwassenen, statushouders	Diverse (lokale) organisaties en werkgevers	De ontwikkeling van de Nederlandse taal, het krijgen van inzicht in de Nederlandse cultuur en werknemersvaardigheden van statushouders binnen een werkomgeving.

Leeftijds-categorie	Soort taalaanbod	Doelgroep	Organisatie	Inhoud
Alle leeftijden	Algemene taalversterking, uitvoering van de bibliotheekwet	Alle inwoners van de gemeente Barneveld, ongeacht leeftijd	Bibliotheek Barneveld	De Bibliotheek Barneveld voert in samenwerking met maatschappelijke instellingen de kerntaken lezen, leren, informeren, cultuur en ontmoeting en debat uit. Daarnaast speelt de bibliotheek een rol bij de toenemende digitalisering van de overheid.
Ouder en kind	Opstapje	Ouder en kind	Eben Haëzerschool	Een taal- en opvoeding ondersteunend programma voor ouders en hun kinderen.

Bijlage 3. Begroting 2018

Binnen de gemeente zijn diverse organisaties betrokken bij taalniveauperhoging en het vergroten van andere basisvaardigheden. Een actueel overzicht hiervan staat in de bijlage 'overzicht taalaanbod en andere basisvaardigheden gemeente Barneveld'.

Bij de financiering van deze cursussen en programma's wordt gebruik gemaakt van verschillende budgetten. Naast het Participatiebudget zijn er middelen beschikbaar vanuit de Wet Educatie en Beroepsonderwijs en de Bibliotheekwet. Daarnaast zijn er initiatieven die aanvullend op de wettelijke verplichtingen plaatsvinden. Voor kinderen zijn dit bijvoorbeeld Boekstart, de Bibliotheek op School, de Taalklas en de Internationale Schakelklas. Voor volwassen statushouders zijn de trajecten taalstage en taal en werk opgezet. Ook het DUO-project en Taalmaatjes zijn ontstaan om te voorzien in maatschappelijke behoeften.

Alhoewel er reeds veel gebeurd en diverse budgetten worden benut, vraagt de verdere aanpak van laaggeletterdheid om extra financiële middelen. Zo ontstaat de mogelijkheid om aanvullend aanbod dat niet gefinancierd kan worden uit andere budgetten aan te bieden, maar ook om te voorzien in een uitgebreide communicatiecampagne en onvoorziene zaken rondom het opzetten van het Taalhuis. Daarom is per 2018 een beleidstoevoeging opgenomen van € 50.000,- per jaar, voor de periode 2018 - 2021. Daarnaast is er voor 2018 € 50.000,- extra incidenteel beschikbaar gesteld.

In onderstaande tabel staan de structurele kosten voor de jaren 2018 tot en met 2021:

Structurele kosten Aanpak van laaggeletterdheid 2018 – 2021	Omschrijving	Bedrag
Coördinator		
Coördinator Taalhuis	Een coördinator is als spin in het web onmisbaar bij de verdere aanpak van laaggeletterdheid.	<i>financiering uit WEB-gelden</i>
Activiteiten op gebied van basisvaardigheden		
De Bibliotheek op School	Met deze bijdrage kan de bibliotheek op meer scholen 'de Bibliotheek op School' starten.	€ 25.000,-
Taalhuis / communicatie		
Communicatiecampagne	Communicatie rondom Taalhuis, aanbod en bereiken van de doelgroep	15.000,-
Totaal		€ 40.000,-

Zoals beschreven in het plan van aanpak, is bij de aanpak van laaggeletterdheid de behoefte leidend en niet het reeds beschikbare cursusaanbod. Dit betekent dat er doorlopend gekeken wordt of het aanbod matcht met de behoefte. Waar nodig zal aanvullend aanbod worden gecreëerd. Dit betekent dat een deel van het beschikbare budget flexibel ingezet zal worden. Hier kunnen dan ook geen concrete bedragen aan gekoppeld worden.

In 2018 is er daarnaast in ieder geval sprake van de volgende incidentele kosten:

Incidentele kosten Aanpak van laaggeletterdheid 2018	Omschrijving	Bedrag
Activiteiten op gebied van basisvaardigheden		
VoorleesExpress	Dit project loopt van 2017 tot en met 2019 en is tot stand gekomen via cofinanciering. De bijdrage vanuit de gemeente bedraagt eenmalig € 15.000, waarvan € 7.500 uit WEB-middelen wordt betaald aangezien ook de ouders hier indirect bij betrokken zijn.	€ 7.500,-
Taalhuis / communicatie		
Opstarten taalhuis	Inrichten taalhuis, ontwikkelen huisstijl en opening	€ 10.000,-
Totaal		€ 17.500,-